

Присяник О. П.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ЦІННІСНІ КОНФЛІКТИ ЯК ОСНОВА МЕДІЙНИХ І ПОЛІТИЧНИХ СКАНДАЛІВ: ПРОПОЗИЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОЇ ТИПОЛОГІЇ

У статті досліджено структуру людського досвіду, у якій можна виділити два блоки функцій за принципом статичності і динамічності: апріорні, що стосуються здібностей і задатків людини, та діяльні, що пов'язані зі способом і характером реалізації людиною своїх цілей і планів.

Запропоновано умовний розподіл усіх громадських груп на три типи – мікрогрупи, серединні групи і макрогрупи, представлено характеристики кожного із трьох типів.

Розглянуто основу світоглядно-ідеологічних відмінностей. Для цього типологізовано всі види цінностей як основи медійних і політичних скандалів за типами діяльності людини і сфери її досвіду, до якої вони належать: філософсько-світоглядним, художнім, науковим, діловим, суспільним і побутовим. Світогляд як система поглядів визначає ціннісні настанови людини, які спричиняють її діяльність і поведінку, тому цінність є основою світогляду. Ціннісні орієнтації як відношення людини до дійсності крізь призму опозицій пов'язані з поняттям значущості, бо вони відмежовують значуще, істотне від несуттєвого для особистості.

Проаналізовано феномен громадської думки як найбільш повного і цілісного прояву групового інтересу. Виходячи із трьох типів суспільних груп, можна говорити про три рівні громадської думки – мікрорівень, серединний рівень і макрорівень, і про три види громадської думки: партикулярний, неофіційний і офіційний.

У роботі розглянуті соціальні конфлікти, що виникають між членами суспільства або між соціальними групами людей, а також типологічні розбіжності, що стосуються структури людської діяльності в соціумі, тобто психічні, соціальні та світоглядно-ідеологічні відмінності, що ведуть до суперечок і конфліктів. Запропонована типологізація ціннісних конфліктів має функційно-прагматичний і діяльнісний характер.

Ключові слова: цінності, медійний, політичний, функційно-прагматичний, діяльнісний.

Постановка проблеми. Специфікою сфери суспільного життя є те, що сюди активно переносяться найбільш важливі конфлікти, що стосуються всіх типів цінностей: світоглядних, естетичних, пізнавальних, економічних, етично-політичних і екзистенціальних. В інформаційному суспільстві спори між вченими або філософами, між підприємцями або художниками, а також побутові суперечки можуть виходити за рамки відповідного виду діяльності та ставати медійними і публічними скандалами, і в цьому разі вони завжди набувають рис етичних спорів, а в разі їх залучення в боротьбу за владу – також спорами ідеологічними або політичними. Так, суто науковий і світоглядний спір про евтаназію і клонування або екзистенційно-економічний спір про аборти, потрапивши у ЗМІ і виступи політиків, поступово перетворились на серйозні політичні конфлікти.

Невід'ємною складовою частиною публічно-політичного дискурсу є феномен політичного

скандалу. У явищі політичного скандалу виділяємо три істотні компоненти: подієве джерело скандалу, медійна форма, тобто надання цій події розголосу або надання будь-якій політичній події конфліктного характеру, а також морально-етична прагматика, тобто обурення з боку громадської думки, оскільки подія, надана розголосу як скандальна, порушує етичні норми й активізує світоглядні конфлікти, що існують в певному суспільстві [2, с. 233; 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема конфлікту в суспільно-політичній сфері людського життя вже віддавна стала об'єктом філософських роздумів (Ф. Бекон, Т. Гоббс, А. Сміт, М. Вебер, П. Сорокін) і наукових досліджень, в основному соціологічних (Г. Зіммель, Л. Козер, Р. Дарендорф, К. Боулдінг, А. Хохлов, О. Чумиков, Ю. Лукін, С. Міріманова, О. Желтухін та інші). В основу дослідження конфліктів, що виникають у суспільстві, дослідники поклали різноманітні первісні причини або чин-

ники, такі, наприклад, як суперництво за владу чи матеріальні блага, розбалансованість суспільної системи, соціальні суперечності, нерівність, суспільна недовіра, незадоволення наявним станом, розбіжність інтересів, несумісність потреб тощо. Усі перелічені чинники більшою або меншою мірою мають аксіологічний характер, тому що передбачають оцінку співвідношення актуального стану суспільного досвіду та релевантної для суб'єкта оцінки системи світоглядних настанов, тобто ієрархії цінностей. Тому, на нашу думку, варто особливу увагу приділити саме ціннісному чиннику. На противагу більшості дослідників, що вбачають у конфліктах лише деструкційне начало, низка вчених-функціоналістів і прагматистів розуміють конфлікт як органічну й іманентну складову частину не лише суспільної організації (Г. Зіммель, Л. Козер), але всього людського досвіду і діяльності як такої (Е. Фромм, О. Лещак, Р. Стефанський). Г. Зіммель убачав у конфлікті форму соціалізації, а Л. Козер звернув увагу на ціннісні основи будь-якого конфлікту та його іманентність усім суспільним стосункам. Е. Фромм визначав саму сутність особистості через поняття внутрішнього конфлікту: «Я вважаю, що дилема може бути вирішена, якщо визначати сутність людини не як певну рису або субстанцію, а як суперечність, іманентну людському буттю» [9, с. 84]; «Різні форми буття людини не становлять її сутності, це лише відповіді на конфлікт, який сам є проявом сутності людини» [9, с. 85]. О. Лещак узагальнює цю тезу так: «Конфлікт, зіткнення, рема-тематичне модальне і функціональне відношення – усе це різні визначення того самого: феноменальних досвідних актів, які виявляють в тому чи іншому вигляді наявність у трансцендентальному «Я» якогось суб'єктного сутнісного базису, з яким стикаються всі актуальні досвідні смисли» [4, с. 96]. На думку ж Р. Стефанського, конфлікти не лише базуються на цінностях, вони самі є підставою формування як окремих цінностей [14, с. 42], так і їх ієрархії [14, с. 53].

Постановка завдання. Для розуміння сутності, структури і функцій політичного скандалу, як і будь-якого медійного скандалу взагалі, варто розглянути досвідне явище конфлікту, а точніше, тих причин, які його викликають. Таким джерелом виникнення конфліктів є розбіжності і суперечності передусім аксіологічного характеру. У роботі розглянуті лише соціальні конфлікти, тобто конфлікти, що виникають між членами суспільства або між соціальними групами людей. Тому передусім нас цікавлять типологічні

розбіжності, що стосуються структури людської діяльності в соціумі, тобто психічні, соціальні та світоглядно-ідеологічні відмінності, що ведуть до суперечок і конфліктів. Існує багато способів типологізувати або класифікувати конфлікти. Наша пропозиція має, по-перше, функціонально-прагматичний, а по-друге, діяльнісний характер.

Виклад основного матеріалу. Основою будь-яких відмінностей між людьми є їхні психологічні риси. Попри всю різноманітність психологічних властивостей усі люди мають деякі базові подібності, що дозволяють ученим об'єднувати їх у типи, види і класи, а також виділяти універсальну психічну структуру людського досвіду. У цій структурі можна виділити два блоки функцій за принципом статичності та динамічності. Перші – апріорні (або дані) – стосуються здібностей і задатків людини. Вони можуть бути вродженими або набутими. Другі – діяльні (або досвідні) – пов'язані зі способом і характером реалізації людиною своїх цілей і планів. Здебільшого це функції, набути дослідним шляхом.

До першої групи можна віднести як енергома-теріальні – темперамент, біоритми, реактивність, статеві та вікові особливості людини, так і інформаційні функції – сенсорні, емоційні, волітивні й понятійні здібності. Набір цих функцій у кожній людини специфічний, що може становити (а нерідко і становить) причину неприйняття, нерозуміння, розбіжностей і конфліктів між носіями різних темпераментів і характерів, представників різних статей і вікових груп, людьми, що володіють різними чуттєвими здібностями, по-різному емоційно реагують на те, що відбувається, що володіють різними картинами світу, понятійними сітками і розумовими моделями, а також людьми з різною силою волі, різною здатністю до оцінки і самооцінки, що мають різні бажання, прагнення й інтереси. Усі ці психічні функції беруть активну участь у формуванні таких складних комплексів, як таланти, задатки або психічні типи особистості.

Говорячи про апріорні психічні функції, варто особливо підкреслити, що саме вони найчастіше стають джерелом так званих внутрішньоособистісних конфліктів. Що стосується конфліктів, що спричиняють політичні скандали, то лише частина з них може мати своїм джерелом апріорні психічні функції. Це ті, які сходять до картини світу, а точніше, до світоглядних понять.

До другої групи функцій, названих вище діяльними, варто віднести, по-перше, настанови і стратегії діяльності, по-друге, сам стиль і характер людської діяльності, який визначається цими

настановами. До настанов ми відносимо будь-які мотивації (як внутрішні, так і зовнішні) і пріоритети, пов'язані з:

- напрямом діяльності (універсалізм або спеціалізація);
- її характером (націленість на процес або на результат);
- оцінкою діяльності (оптимізм – песимізм).

Окрім цього, до групи діяльнісних настанов і стратегій варто віднести ієрархію світоглядних (ідеологічних) цінностей, оскільки вона безпосередньо визначає поведінку людини в різних типах діяльності та в різних сферах її досвіду. Цю проблему ми розглянемо трохи нижче, тому що розходження, висхідні до ієрархії цінностей, детерміновані культурними і соціальними чинниками, які будуть проаналізовані окремо. До цієї ж групи функцій належить власне сам стиль діяльності, тобто вид діяльності, її характер, методика і моделі її реалізації, зокрема й моделі контролю діяльності і врегулювання конфліктів. Так, деякі люди віддають перевагу реальним, конкретним рішенням, інші схильні до абстрактних, спекулятивних рішень; одні схильні вірити фактам, інші – піддавати їх критиці, одні – методичні та систематичні у своїй поведінці, інші – спонтанні й інтуїтивні. Окрім усього іншого, самі способи розуміння і методи вирішення проблем і конфліктів у різних людей можуть бути різними.

Діяльність людини має соціальний характер, тому що завжди пов'язана з її взаємодією з іншими людьми. Отже, будь-який діяльнісний конфлікт – це конфлікт соціальний [2, с. 234]. Соціальний аспект – один із найважливіших в людській діяльності. Людина за своєю природою є істотою суспільною. Поза суспільством вона перестає бути людиною. Поза суспільством вона ніколи і не стала би людиною. Однак суспільство не є монолітом, цілісним і неподільним організмом. Це завжди різноманітно організована система, що складається із груп, класів, інститутів. Тому, будучи членом суспільства, людина виявляється залученою в усе різноманіття громадських зв'язків і відносин, як на мікрорівні (сім'я, група друзів), так і на більш високих рівнях. Тому, функціонуючи в суспільстві, людина завжди є представником групи осіб – залежно від ситуації вона представляє інтереси якоїсь конкретної групи, хоча сама вона є членом безлічі груп різного типу.

Усі громадські групи умовно можна розділити на три типи – мікрогрупи, серединні групи і макрогрупи. Характерною рисою мікрогрупи є наявність у них безпосереднього контакту між її

членами, а також близький зв'язок і тісні узи. До мікрогруп належать сім'я, коло друзів, близьких знайомих, коло сусідів. Цей тип відносин реалізується насамперед у сфері побуту, тобто в повсякденному житті. У мікрогрупах усна форма комунікації значно переважає над письмовою. У серединних групах безпосередній контакт набагато більш обмежений, ніж у мікрогрупах. Представників цього типу груп пов'язують спільні інтереси, заняття, професія. Спілкування в цих групах найчастіше здійснюється на різного типу обмежених соціолектах – територіальних (діалекти), професійних (жаргони) і непрофесійних (сленг). До серединних груп можна віднести такі групи, як: земляки, співробітники, а також люди, які об'єднуються у групи за інтересами, за родом занять (фахівці, молодіжні угруповання). У спілкуванні цього типу груп є в наявності як усна, так і письмова форма. Що стосується макрогруп, то їм властиві формальне спілкування й опосередкований контакт. У них людина виступає як представник своїх однодумців, одновірців, співгромадян, представник своєї раси, вікової чи гендерної категорії, а також як представник усього людського виду. Зазвичай сферою функціонування такого роду груп є адміністративна сфера, політика, навчання, масова комунікація, наука, мистецтво, філософія і подібні прояви офіційної культури.

Варто підкреслити, що розподіл груп на мікрогрупи, серединні групи і макрогрупи – це поділ не на класи, а на типи, отже, між ними немає чіткої межі, а приналежність тієї чи іншої групи до даного типу відносна. Так, групі земляків як жителів одного села більшою мірою притаманні риси мікрогрупи, ніж групі земляків як жителів одного міста чи одного району, області, регіону. Саме поняття «земляк» відносне. Коли ми перебуваємо в іншому місті, земляком ми називаємо жителя нашого рідного міста, а на території іншої держави земляки – це вже співгромадяни тощо.

У всіх суспільних групах наявні міжособистісні відносини. За їхніми якостями ці відносини можна розділити на два типи – внутрішньовидові, тобто партнерські (відносини «на рівних», «за горизонталлю») та ієрархічні (тобто «за вертикаллю»). Кожній із груп притаманні обидва типи відносин. У сім'ї як у мікрогрупі прикладом партнерських відносин є відносини між подружжям або між дітьми, а прикладом ієрархічних – відносини між матір'ю / батьком і дитиною. У середовищі співробітників як у серединній групі партнерські відносини у підлеглих, а ієрархічні – у керівника з підлеглими. У групі одновірців партнерські від-

носини виступають між парафіянами, а ієрархічні – між священнослужителями і паствою.

Людина як особистість, вступаючи в суспільні відносини і займаючись діяльністю в рамках тієї чи тієї суспільної групи, стикається з феноменом конфлікту інтересів, прагнень, поглядів і думок. З одного боку, кожен із нас має особисті інтереси, прагнення, погляди і думки, а з іншого, будучи членом тієї чи іншої суспільної групи, висловлює і підтримує інтереси, прагнення, погляди і думки, властиві членам даної групи. Такі інтереси або думки можна назвати груповими, відрізнивши їх від особистих. І далеко не завжди особисті інтереси і думки збігаються або узгоджуються із груповими. Але ж людина ніколи не буває членом тільки однієї суспільної групи. Кожен із нас може водночас бути дитиною, батьком, начальником, другом / подругою, чоловіком / жінкою, жителем міста, громадянином країни, представником релігії і виборцем. Нескладно помітити, що всі перелічені групові інтереси не є антагоністичними і цілком можуть узгоджуватися з особистими інтересами даної людини. Якщо і виникає якийсь конфлікт, то найчастіше він пов'язаний з інтенсивністю прояву інтересу або кількістю часу, присвяченого перебуванню в тій чи іншій соціальній групі. Усі ці групові інтереси перебувають у відношеннях комплементарної дистрибуції, тобто є суміжними і взаємодоповнюючими. Набагато складніше ситуація в разі, коли групові інтереси входять у відносини контрастивної дистрибуції, тобто відношення взаємного виключення. Так відбувається тоді, коли кілька подібних громадських груп функціонують в тому самому просторово-часовому континуумі, намагаючись реалізувати власні групові інтереси і поширювати власні групові думки. Такі ситуації спричиняють міжгрупові соціальні конфлікти. Вони можуть виникати на всіх трьох рівнях – як на рівні мікрогруп або серединних груп, так і на рівні макрогруп. Усім добре відомі конфлікти між сусідами, сім'ями, боротьба виробництв і фірм за покупця, релігійний прозелітизм, передвиборна боротьба партій за виборців, революції, війни між державами тощо.

Найбільш повним і цілісним проявом групового інтересу є громадська думка. Виходячи із трьох типів суспільних груп, можна говорити також про три рівні громадської думки – мікрорівень, серединний рівень і макрорівень. Спілкування на мікрорівні найбільш інтимне, воно здійснюється в колі близьких друзів, сім'ї. Основною формою його реалізації є безпосередній діалог, бесіда. На цьому рівні формується інди-

відуальна мораль людини – моральні принципи. Для серединного рівня характерна наявність безпосереднього контакту, але відсутність близьких відносин. У комунікації переважають полілогічні форми спілкування з досить великими монологічними фрагментами. Нерідко спілкування серединного типу набуває повчального, персуазивного характеру. Саме на серединному рівні формується суспільна мораль, а найбільш поширеною формою її прояву стають чутки. Неофіційність чуток дозволяє їх сприймати емоційно-довірково, як інформацію, що отримується на мікрорівні, проте абстрактний, часто безособовий або відчужений і суспільний характер надають їм сили морального авторитету. На макрорівні суспільна мораль набуває форми етичних стандартів. Політика як громадська діяльність реалізується саме на макрорівні. Цьому рівню властиво посереднє спілкування, а таким посередником стає, з одного боку, релігія, а з іншого – засоби масової інформації. Панівною формою комунікації є монолог (з боку священнослужителів, політиків чи журналістів). Отже, можна говорити про три види громадської думки: партикулярний (вузькогруповий), неофіційний (серединногруповий) і офіційний (макрогруповий). З деяких питань вони можуть збігатися, але частіше все-таки різняться.

Основою формування особистої і громадської думки щодо різних подій, явищ, ситуацій, ідей, поглядів або ставлення до світу, суспільства, людей, життя, діяльності тощо є світогляд (ідеологія). Згідно з визначенням «Філософського енциклопедичного словника», світогляд – це «система поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому людини, на ставлення людини до навколишньої дійсності та до себе, а також зумовлені цими поглядами основні життєві позиції людей, їхні переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації» [8]. Із цього випливає, що світогляд як система поглядів визначає ціннісні настанови людини, які спричиняють її діяльність і поведінку. Тому цінність є основою світогляду. Ціннісні орієнтації варто розглядати як відношення людини до дійсності крізь призму опозицій (добре – погано, красиво – некрасиво, правда – неправда, сенс – нісенітниця тощо). Ціннісні орієнтації пов'язані з поняттям значущості, бо вони відмежовують значуще, істотне від несуттєвого для даної особистості. Цінності, значущі для однієї особи або групи, можуть виявитися малозначущими або зовсім не мати значущості для інших. Повноцінні світоглядні системи виникають там, де людина або група людей визначає

ступінь значущості для себе тих чи тих цінностей. Таким чином ціннісні орієнтації перетворюються на ієрархію цінностей. Виходячи з того, що ціннісні орієнтації формуються здебільшого на мікрорівні соціальних відносин, стає цілком зрозумілим велике розмаїття розбіжностей в ієрархіях цінностей, а отже, і у світоглядах різних людей. Однак спільна діяльність у групах може ставати підставою для диференціації ціннісних орієнтирів залежно від виду діяльності та сфери соціального досвіду.

Розглянемо, на якій основі можливе існування світоглядно-ідеологічних відмінностей. Для цього представляється необхідним розділити всі види цінностей за типами діяльності людини і сфери її досвіду, до якої вони належать. У даній роботі ми прийняли поділ на типи діяльності авторства О. Лещака, який виділяє шість сфер людського досвіду: філософсько-світоглядну, художню, наукову, ділову, суспільну і побутову [12].

1. Власне світоглядні цінності (філософсько-світоглядна сфера досвіду)

Ціннісною опозицією в цій сфері досвіду є опозиція «наявність сенсу (цінності) – відсутність сенсу (цінності)». Головні відмінності, які існують між світоглядами за цією опозицією, зводяться до різних поглядів на такі проблеми: «Чи існує сенс життя?», «У чому сенс життя?», «У чому сенс життя конкретної особистості?», «У чому сенс життя певного народу?», «Чи є життя (праця, сім'я, політика, знання, мистецтво тощо) цінністю?» тощо. Ухвалення тієї чи іншої думки приводить до вироблення певного ставлення до дійсності, наприклад, заняття фаталістичної або волюнтаристичної, активної або пасивної, реалістичної або ідеалістичної, матеріалістичної або спіритуалістичної, альтруїстичної або мізантропічної життєвої позиції.

2. Естетичні цінності (художня сфера досвіду)

Основна ціннісна опозиція – «краса – потворність». Відмінності у світоглядах, пов'язані із цими категоріями, полягають у занятті об'єктивної або суб'єктивної позиції («Краса – явище об'єктивне і не залежить від смаків конкретних людей» / «Краса – явище суб'єктивне; кожна людина вільна сама визначати явище краси»), прийняття концепції популярного або елітарного мистецтва («Краса доступна всім» / «Краса доступна лише обраним»), розумінні краси / потворності як натуральних або культурних, соціальних або психологічних явищ. Відмінності пов'язані також із перевагами за видами мистецтв, за їхніми жанрами та напрямками.

3. Пізнавальні цінності (наукова сфера досвіду)

У цій сфері досвіду головна ціннісна опозиція виражається в «наявності чи відсутності доказового знання». Відмінності, пов'язані з пізнавальними цінностями, стосуються розуміння меж (агностицизм і позитивізм) або способів пізнання (апріоризм / апостеріоризм, істина, що встановлюється / відкривається), характеру наукового знання (фундаменталізм / утилітаризм), методів досягнення знання (системність / асистемність, теоретизм / експерименталізм), ролі практики й розуму в пізнанні (раціоналізм і емпіризм у пізнанні), ролі в пізнавальному процесі логіки й інтуїції (сцієнтизм та інтуїтивізм).

4. Економічні цінності (ділова сфера досвіду)

Панівними ціннісними опозиціями в даному типі діяльності є наявність або відсутність результату праці («прибуток – збиток»). Світоглядні відмінності, що виникають у цій сфері діяльності, пов'язані із загальним ставленням до праці як цінності (трудоголізм / неробство, праця як мета / праця як засіб), настановами на той чи інший характер праці (універсальний / спеціалізований, розумовий / фізичний, творчий / ремісничий), настановами на співпрацю (індивідуальна / колективна).

5. Екзистенційні цінності (сфера повсякденного життя)

Цінності цієї сфери пов'язані з базовими потребами людини як живої істоти. Відмінності у світоглядах пов'язані зі ставленням до проблеми життя і смерті і проблеми продовження роду, до проблеми здоров'я і хвороб (як фізичні, так і психічні), до проблеми відносин між статями (проблеми сексуальної орієнтації і сексуальних потреб) і віковими групами, ставлення до роду, сім'ї, проблеми любові, дружби і неприязні, ставлення до тварин тощо.

6. Етичні цінності (сфера суспільного життя)

Головною ціннісною опозицією в цій сфері діяльності є опозиція «добро – зло» в її соціологічному аспекті, тобто ця опозиція набуває форми «суспільне добро – суспільне зло». У сфері суспільного життя існує безліч світоглядних відмінностей. До них належать відмінності, пов'язані з:

– джерелом моралі (етичний об'єктивізм / етичний суб'єктивізм – «Мораль запропонована людині ззовні, «згори» / Мораль створюється і змінюється самими людьми»), (етичний натуралізм / етичний гуманізм – «Добро / зло – явище природне / Добро / зло – породження культури»);

• характером і ступенем узагальнення моральних принципів («універсалізм / партикуляризм» –

«Мораль універсальна / Різним народам, націям, рас, соціальних груп властива власна мораль»);

– об'єктом докладання добра / зла («егоїзм / альтруїзм»);

– джерелом моральних принципів («індивідуалізм / колективізм»);

– ступенем активності громадської позиції («конформізм / нонконформізм»);

– ставленням до соціальної диференціації («елітаризм / егалітаризм»);

– ставленням до свободи як етичної цінності («лібералізм / протекціонізм», «детермінізм / волюнтаризм», «легалізм / нігілізм», «анархізм / тоталітаризм»);

– ступенем добра / зла («імпліцитна мораль / експліцитна мораль» – чи визнаємо ми моральними тільки вчинки або ж також наміри), а також відмінності, пов'язані з мотивами моральної поведінки (цей поділ є іншою стороною цього ж принципу) – «деонтологізм (панівною настановою є повинність) / консеквенціалізм (настанова на відплату за хорошу поведінку»);

– історичними настановами («прогресивізм / регресивізм» – «Світ рухається до кращого / Світ рухається до гіршого»). Регресивізм найчастіше йде в парі з консерватизмом («Оскільки світ йде

до гіршого, потрібно триматися коренів»), прогресивізм – з реформаторством («Оскільки світ йде до поліпшення моральності, варто активно змінювати застарілі принципи життя»);

– ступенем урахування суспільної практики («прагматизм / фундаменталізм»);

– ступенем прагнення до насолоди як до добра («гедонізм / аскетизм»).

Кожен із цих аспектів може стати джерелом ідеологічного і політичного протистояння, а отже, джерелом соціального або політичного конфлікту.

Висновки і пропозиції. Сутність, структура і функції політичного скандалу, як і будь-якого медійного скандалу взагалі, передбачали аналіз досвідного явища конфлікту, а саме причин, які його викликають. Джерелом виникнення конфліктів є розбіжності і суперечності передусім аксіологічного характеру. У роботі розглянуті соціальні конфлікти, що виникають між членами суспільства або між соціальними групами людей, а також типологічні розбіжності, що стосуються структури людської діяльності в соціумі, тобто психічні, соціальні та світоглядно-ідеологічні відмінності, що ведуть до суперечок і конфліктів. Запропонована типологізація ціннісних конфліктів має функційно-прагматичний і діяльнісний характер.

Список літератури:

1. Желтухин А. Социологическая концепция конфликта. *Социологические исследования*. 1994. № 4. С. 140–144.
2. Зима О., Просяник О. Функційно-прагматичне розуміння політичного скандалу і суспільного конфлікту. *Людина в українському суспільстві в системі цінностей прав людини: сучасний вимір медіадіяльності* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 14 травня 2021 р. Київ : Інститут журналістики, 2021. С. 233–238.
3. Козер Л. Функции социального конфликта. Москва : Идея-Пресс, 2000. 205 с.
4. Лещак О. Очерки по функциональному прагматизму: методология – онтология – эпистемология. Тернополь ; Кельце: Підручники & посібники ; *Studia Methodologica*, 2002. 255 с.
5. Лукин Ю. Конфликтология : управление конфликтами: Management of the conflicts : учебник для вузов. Москва : Академический проект ; Гаудеамус, 2007. 799 с.
6. Мириманова М. Конфликтология : учебник для студентов средних педагогических учебных заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2004. 320 с.
7. Просяник О., Зима О. Системна типологізація концепції соціального конфлікту. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*. 2021. Т. 32 (71). № 1. Ч. 3. С. 161–167.
8. Философский энциклопедический словарь / редкол. : С. Аверинцев и др. 2-е изд. Москва : Советская энциклопедия, 1989. 815 с.
9. Фромм Э. Душа человека. Москва : Республика, 1992. 430 с.
10. Чумиков А. Конфликт в системе социально-политических процессов переходного периода : дис. ... докт. полит. наук. 1995.
11. Leszczak O. Konflikt i antynomia jako metodologiczne kategorie funkcjonalno-pragmatycznej koncepcji doświadczenia (ujęcie lingwosemiotyczne). *The Peculiarity of Man*. 2012. № 16. S. 9–37.
12. Leszczak O. Lingwosemiotyka kultury. Funkcjonalno-pragmatyczna teoria doświadczenia. Toruń : Wyd. Adam Marszałek, 2010. 415 s.
13. Simmel G. Conflict. *The Web Of Group Affiliation*. The Free Press, 1964. 196 p.
14. Stefański R. Granice europejskości: analiza aksjologiczno-politologiczna. Toruń : Grado, 2014. 460 s.

Prosiyanik O. P. VALUE CONFLICTS AS A BASIS FOR MEDIA AND POLITICAL SCANDALS: PROPOSAL OF ACTIVITI TYPOLOGY

The article studies the structure of human experience, in which we can distinguish two blocks of functions according to the principle of static and dynamic: a priori, relating to natural human abilities, and active, related to the manner and nature of a person's realization of their goals and plans.

The article offers the conditional division of all social groups into three types – microgroups, middle groups and macrogroups and presents the characteristic of each of three types.

The basis of worldview and ideological differences is considered. To do this, all types of values are typologized as the basis of media and political scandals by the types of human activity and the sphere of human experience to which they belong: philosophical and worldview, artistic, scientific, business, social and domestic. The worldview as a system of views determines the human values, which cause human activities and behavior, so the value is the basis of the worldview. Value orientations as a human being's attitude to reality through the prism of oppositions are associated with the concept of significance, because they separate the significant, essential from the non-essential for the individual.

The article analyzes the phenomenon of public opinion as the most complete and holistic manifestation of group interest. Having three types of social groups as a basis, we can speak about three levels of public opinion – micro, middle and macro levels and three types of public opinion: particular, informal and formal.

The research paper considers social conflicts that arise between members of society or between social groups of people, as well as typological differences concerning the structure of human activity in social environment, i.e. mental, social and worldview-ideological differences that lead to disputes and conflicts. The proposed typology of value conflicts has functional-pragmatic and activity nature.

Key words: values, media, political, functional-pragmatic, activity nature.